

Ile kart lojalnościowych miałaby dziś żona modna?

Autorka scenariusza: Sylwia Międzybrodzka

Krótki opis scenariusza: Lekcja jest propozycją poszerzenia kontekstu lektury o zagadnienie nadmiernego konsumpcjonizmu – problemu aktualnego w dzisiejszych czasach. Scenariusz jest propozycją uzupełnienia odczytania satyry „Żona modna” Ignacego Krasickiego po wcześniejszym omówieniu tekstu z klasą.

Zagadnienia: odpowiedzialna konsumpcja i produkcja, zrównoważony rozwój, sprawiedliwy handel, godna praca, globalny rynek i handel międzynarodowy

Czas trwania: 2 x 45 minut

Pytanie kluczowe: Czy problem nadmiernego konsumpcjonizmu i bezkrytycznego naśladowania mody ukazany w „Żonie modnej” jest aktualny także dziś?

Cele lekcji:

- przeciwicysz umiejętność analizy i interpretacji tekstu
- udoskonalisz umiejętność czytania ze zrozumieniem
- potrenujesz wyszukiwanie informacji w tekście
- będziesz wprawiać się w prowadzeniu dyskusji oraz sztuce argumentacji
- wykształcisz w sobie zdolność do bycia świadomym konsumentem
- stworzysz definicje pojęć i asocjacje związane z terminem „konsument”, „konsumpcjonizm”.

Związek z podstawą programową:

Cele kształcenia:

I.1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich oraz innych tekstów kultury.

I.2. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej i światowej oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.

I.3. Kształtowanie umiejętności uczestniczenia w kulturze polskiej i europejskiej, szczególnie w jej wymiarze symbolicznym i aksjologicznym.

I.4. Rozwijanie zdolności dostrzegania wartości: prawdy, dobra, piękna, szacunku dla człowieka i kierowania się tymi wartościami.

Treści kształcenia:

I: 1 – 9, 10, ; 2 – 1

III: 1 – 1, 2, 7; 2 – 1, 2, 3,

IV: 1 – 1, 8

Klasa: VII-VIII szkoły podstawowej

Metody: praca z tekstem, dyskusja, burza mózgów, miniwykład, gadająca ściana

Formy pracy: praca indywidualna, praca w parach

Środki dydaktyczne i materiały:

- arkusze papieru i pisaki
- definicje:
 - konsument - [https://pl.wikipedia.org/wiki/Konsument_\(ekonomia\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Konsument_(ekonomia))
 - konsumpcjonizm - <https://pl.wikipedia.org/wiki/Konsumpcjonizm>
 - odpowiedzialna konsumpcja –
http://www.ekonsument.pl/a105_odpowiedzialna_konsumpcja.html
oraz <http://czopkiewicz.pl/konsumpcjonizm-we-wspolczesnym-swiecie/>
 - zrównoważony rozwój - <http://www.ekonomiaspoleczna.pl/x/629822>
- fragmenty publikacji „Kupuj odpowiedzialnie! Twoje pieniądze kształtują świat. Poradnik dla uczniów szkół ponadpodstawowych” autorstwa Marii Humy i Małgorzaty Krzystkiewicz, wydanej przez Związek Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć.

Załączniki:

fragmenty publikacji, odpowiedzi do zadania

PRZEBIEG ZAJĘĆ

I LEKCJA

Wprowadzenie

1. Poproś uczniów i uczennice o przypomnienie cech żony modnej opisanej przez Ignacego Krasickiego oraz o podsumowanie wymowy satyry i udowodnienie jej aktualnej wymowy. (5 min)
2. Zaprosz uczniów i uczennice do dyskusji na temat tego, czy dziś też możemy spotkać takie „żony modne”, czyli osoby, które bezkrytycznie naśladowują pewne trendy, mody, ulegają pokusie bezrefleksyjnych zakupów. (5 min)

Praca właściwa

3. Zapisz na tablicy pojęcie *konsument*. Spytaj, co oznacza to słowo, a następnie poproś młodzież o podanie skojarzeń z nim. (5 min)

Konsument (spożywca, łac. *consumens*) – osoba, która nabywa towary na własny użytek; inaczej – ogniwo występujące na końcu łańcucha ekonomicznego.

(źródło: [https://pl.wikipedia.org/wiki/Konsument_\(ekonomia\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Konsument_(ekonomia))),

dostęp: 4 grudnia 2017 r.)

4. Jeśli wśród podanych skojarzeń nie pojawiło się pojęcie *konsumpcjonizmu*, samodzielnie je wprowadź. Następnie poproś uczniów i uczennice, aby spróbowali (metodą burzy pomysłów) podać definicję tego pojęcia. Jeżeli zajdzie taka potrzeba, doprecyzuj to pojęcie. (8 min)

Konsumpcjonizm – postawa polegająca na nieusprawiedliwionym (rzeczywistymi potrzebami oraz kosztami ekologicznymi, społecznymi czy indywidualnymi) zdobywaniu dóbr materialnych i usług, lub pogląd polegający na uznawaniu tej konsumpcji za wyznacznik jakości życia (lub za najważniejszą, względnie jedyną wartość) – hedonistyczny materializm.

(źródło: <https://pl.wikipedia.org/wiki/Konsumpcjonizm>,

dostęp: 4 grudnia 2017 r.)

5. Spytaj uczniów i uczennice, jakie według nich są konotacje słowa konsumpcjonizm (wśród wypowiedzi mogą pojawić się także negatywne skojarzenia). Porozmawiajcie z uczniami i uczennicami na temat skutków nieodpowiedzialnego konsumpcjonizmu. (10 min)
6. Wprowadź terminy *zrównoważona konsumpcja* i *zrównoważony rozwój*. (5 min)

Odpowiedzialna (zrównoważona) konsumpcja to podejmowanie decyzji zakupowych z uwzględnieniem wszelkich konsekwencji, jakie niosą ze sobą wydobycie surowców oraz produkcja, dystrybucja, użytkowanie i utylizacja danego towaru. Każdy z tych procesów ma wpływ na środowisko przyrodnicze i otoczenie społeczne:

- negatywny wpływ (np. degradacja przyrody, łamanie praw człowieka, łamanie praw pracowniczych),
- pozytywny wpływ (np. poprawa losu ludzi, ochrona przyrody).

(źródło: http://www.ekonsument.pl/a105_odpowiedzialna_konsumpcja.html,

dostęp: 4 grudnia 2017 r.)

Zrównoważona konsumpcja ma być utrwalana w obszarach (za Wasilik, Katarzyna. „Trendy w zachowaniach współczesnych konsumentów – konsumpcjonizm a konsumpcja zrównoważona.” *Konsumpcja i Rozwój* 1 (6) (2014): 66-74.):

- ekonomicznym – czyli proporcje pomiędzy bieżącą a przyszłą konsumpcją, mającą na celu wzrost równowagi gospodarczej
- ekologicznym – konsumpcja z zachowaniem szacunku dla środowiska naturalnego
- społecznym – głównie w wymiarze wyrównywania dostępu i szans

- psychologicznym – konsumpcja przyczyniająca się do poprawy jakości życia, a nie styl życia
- przestrzennym – konsumowanie nie zaburza ładu przestrzennego.

(źródło: <http://czopkiewicz.pl/konsumpcjonizm-we-wspolczesnym-swiecie/>,
dostęp: 4 grudnia 2017 r.)

Zrównoważony rozwój (często niefortunnie określane jako ekorozwój, choć kwestie ekologiczne są tylko jednym z jego elementów) to taki proces zmian społecznych, gospodarczych i środowiskowych, który zapewnia równowagę pomiędzy zyskami i kosztami rozwoju, i to w perspektywie przyszłych pokoleń, czyli jest „odzwierciedleniem polityki i strategii ciągłego rozwoju gospodarczego i społecznego bez szkody dla środowiska i zasobów naturalnych, od których jakości zależy kontynuowanie działalności człowieka i dalszy rozwój” (Lokalna Agenda 2001). Elementem tak rozumianego zrównoważonego rozwoju musi być spójność społeczna.

(źródło: <http://www.ekonomiaspoleczna.pl/x/629822>, dostęp: 13 grudnia 2017 r.)

Podsumowanie

7. Poproś uczniów i uczennice, aby dokończyli pisemnie w zeszycie zdanie „Odpowiedzialna konsumpcja to według mnie...”.

II LEKCJA

Wprowadzenie

1. Jeśli lekcja odbywa się tego samego dnia co poprzednia, przejdź do punktu 2. Jeśli była między nimi przerwa, poproś uczniów i uczennice, aby przypomnieli, czym jest odpowiedzialna konsumpcja i zrównoważony rozwój. (3 min)
2. Podziel młodzież na 6 grup i rozdaj materiały stanowiące załącznik do tego scenariusza (załącznik nr 1) oraz arkusze papieru i pisaki. (3 min)

Praca właściwa

3. Poproś, aby uczniowie i uczennice przeczytali otrzymane teksty, a następnie zastanowili się, w jaki sposób można dokonywać odpowiedzialnych zakupów i podejmować właściwe działania w danym obszarze (produkcja i kupno ubrań, kosmetyków, płynów do naczyń i chemii

domowej, komputerów, paliwa, napojów, zabawek). Niech uczniowie i uczennice zapiszą swoje pomysły w postaci mapy myśli na otrzymanych od Ciebie arkuszach papieru. (20 min)

W załączniku nr 2 znajdziesz przykładowe odpowiedzi.

4. Poproś poszczególne grupy, aby zaprezentowały wyniki swojej pracy na forum klasy. Gotowe plansze wywieście w widocznym miejscu w klasie. (10 min)

Podsumowanie

5. Zaproś uczniów i uczennice, aby wypowiedzieli się na temat tego, co sądzą o zajęciach za pomocą metody „gadającej ściany”. W tym celu (najlepiej jeszcze przed lekcją) przyklej do ściany w łatwo dostępnym miejscu arkusz papieru z napisem „gadająca ściana”. Uczniowie i uczennice na zakończenie zajęć w dowolnej formie (pisemnej, rysunkowej) mogą w tym miejscu wyrazić swoje opinie na temat lekcji. (5 min)

Załączniki

GRUPA 1

Kupuj odpowiedzialnie: UBRANIA

Często zmieniająca się i szybko rozpowszechniająca się moda pociąga za sobą dynamiczny rozwój wielkich firm odzieżowych poszukujących tanich metod produkcji. Może się zdarzyć, że kupując sportową koszulkę z metką znanej marki, będziemy wspierać dyktaturę lub finansować koncern wycinający lasy tropikalne albo zmuszający swoich pracowników do niewolniczej pracy. Reklamy sportowych ubrań produkowanych przez wielkie firmy przekonują nas, że ubierając się jak gwiazdy sportu, muzyki czy filmu będziemy tak jak one piękni i popularni i że nasza kondycja oraz zdrowie zależą jedynie od ubrań, które na siebie włożymy. Wbrew znanemu powiedzeniu wygląd może świadczyć o człowieku, który kupując ubranie przekazuje swoje pieniądze do dyspozycji firm odzieżowym. A te wykorzystują je w różny sposób...

Czy wiesz, że:

- większość ubrań sportowych produkowanych przez znane międzynarodowe firmy nie pochodzi z Europy czy Ameryki, ale powstaje w fabrykach krajów Globalnego Południa; pozwala to omijać europejskie i amerykańskie normy praw pracowniczych i ochrony środowiska;
- firmy Nike i Adidas atakowane są m.in. przez międzynarodową sieć Clean Clothes Campaign ze względu na tragiczną sytuację robotników pracujących w fabrykach w Indonezji i w Chinach przez kilkanaście godzin dziennie i opłacanych poniżej minimum socjalnego;
- według danych organizacji Global Exchange, płace wszystkich pracowników zatrudnionych przez firmę Nike w Indonezji stanowią 3% jej rocznego budżetu reklamowego – to znaczy, że płacąc za produkt, płacisz przede wszystkim za jego reklamę;
- w niektórych krajach, np. w Chinach i w Birmie, do produkcji odzieży wykorzystuje się obozy pracy i więzienia, w których przebywają również więźniowie polityczni, karani za swoje przekonania, walkę o prawa człowieka lub wyznawaną religię; prawa robotników do zrzeszania się w związkach zawodowych są tłumione, a niekiedy zakazane (Chiny, Indonezja);
- produkcja tekstyliów w krajach ubogich odbywa się często w skandalicznych warunkach, bez zważania na ochronę środowiska; skutkuje to skażeniem powietrza, wód i gleby oraz naraża ludzi i zwierzęta na kontakt z toksycznymi substancjami;
- aby wyprodukować jedno futro, trzeba specjalnie w tym celu zabić od kilkunastu do kilkudziesięciu zwierząt; lisy i szynszyle całe swoje życie spędzają stłoczone w ciasnych drucianych klatkach, po czym zabijane są przez zagazowanie, porażenie prądem lub łamanie karku...

Fragment publikacji „Kupuj odpowiedzialnie! Twoje pieniądze kształtują świat. Poradnik dla uczniów szkół ponadpodstawowych” autorstwa Marii Humy i Małgorzaty Krzystkiewicz, wydanej przez Związek Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć.

GRUPA 2

Kupuj odpowiedzialnie: KOSMETYKI

Kosmetyki są postrzegane jako symbol zamożności i luksusu. Reklamy przekonują nas o niepowtarzalności i oryginalności zapachów perfum, potrafiących zmienić kopciuszkę w księżniczkę. Stanowi to uzasadnienie horrendalnych cen perfum, które musimy płacić, aby posiadać magię zawartą w niewielkiej buteleczce. Podobnie jest także z innymi produktami ekskluzywnych marek. Jednak niewiele osób wie o tym, że najdroższym elementem takiego zakupu jest właśnie piękne opakowanie. Jego zawartość jest w gruncie rzeczy tylko dodatkiem do akcji marketingowej.

Czy wiesz, że:

- przemysł kosmetyczny wykorzystuje do produkcji perfum ponad 6000 związków chemicznych; tylko połowa z nich to aromaty zapachowe, reszta to uzupełniające sztuczne substancje, często podejrzewane o szkodliwy wpływ na zdrowie człowieka;
- większość światowych firm kosmetycznych, m.in. Colgate-Palmolive, Glaxo Smithkline, S.C. Johnson, L'Oreal, Procter and Gamble, Unilever atakowana jest przez organizacje obrony zwierząt (m.in. PETA) za testowanie produktów na zwierzętach pomimo istnienia alternatywnych bezpiecznych metod testowania (np. testy na sztucznie hodowanych kulturach komórkowych lub tkankach, symulacje komputerowe czy badania kliniczne);
- podczas testów cierpią i giną dziesiątki milionów królików, myszy czy kotów rocznie; zakraplane szampony wypalają królikom oczy, a toksyczne substancje wprowadzane do ran powodują śmierć w męczarniach;
- jako dodatki zapachowe niektóre perfumy zawierają składniki pozyskiwane przy cierpieniu zwierząt: pizmaków, kotów czy wielorybów.

Kupuj odpowiedzialnie: PŁYNY DO MYCIA NACZYŃ I CHEMIA DOMOWA

Naczynia myjemy codziennie. Reklamy wciąż przekonują nas, że niewidoczne bakterie, wirusy czy chorobotwórcze grzyby czają się wszędzie, a naszym obowiązkiem jest je zlikwidować. Używamy więc coraz silniejszych i skuteczniejszych środków czystości, myśląc że w ten sposób uchronimy siebie i bliskich. Ale czy myjąc naczynia możemy być pewni, że jednocześnie nie zanieczyszczamy Ziemi i nie szkodzimy samym sobie?

Czy wiesz, że:

- czynnikiem aktywnym płynu do mycia naczyń i innych detergentów (proszków do prania, mleczek i płynów czyszczących) są środki powierzchniowo czynne; mogą one być produkowane na bazie olejów roślinnych (np. kokosowego) lub w procesach petrochemicznych; produkty petrochemiczne rozkładają się dużo wolniej, co jest jedną z przyczyn zanieczyszczenia rzek i zbiorników wodnych;
- detergenty i środki czystości używane w domu emitują do atmosfery zawarty w sobie chlor; emisja związków chloru jest w dużej mierze odpowiedzialna za dziurę ozonową;
- prawie w każdym domowym środku czystości znajdują się składniki trujące; detergenty i wybielacze mogą wywoływać choroby, nawet jeśli ich niewielka ilość zostanie wchłonięta do organizmu...

Fragment publikacji „Kupuj odpowiedzialnie! Twoje pieniądze kształtują świat. Poradnik dla uczniów szkół ponadpodstawowych” autorstwa Marii Humy i Małgorzaty Krzystkiewicz, wydanej przez Związek Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć.

GRUPA 3

Kupuj odpowiedzialnie: KOMPUTERY

Mało kto nie ma dziś dostępu do komputera. Jednak wkrótce po zakupie nasz sprzęt staje się przestarzały. Wszechobecne reklamy i docierająca do nas zewsząd moda na coraz szybsze, lepsze, większe albo mniejsze (w zależności od sprzętu) modele uczyniła z nas technomaniaków nie mogących się oprzeć nowościom. Ale czy na pewno kupując nowy udoskonalony model będziemy korzystać z wszystkich jego dobrodziejstw? Czy może jednak megasztywki komputer z dwoma procesorami, kartą graficzną najwyższej jakości, kamerą i 19-calowym monitorem nadal będzie nam służył głównie do pisania, surfowania po Internecie i odbierania e-maili?

Czy wiesz, że:

- podczas produkcji komputerów generowane jest mnóstwo odpadów, w większości materiałów toksycznych; toksyczne odpady z USA transportuje się do Azji, gdzie stają się one przyczyną poważnego zanieczyszczenia środowiska i problemów zdrowotnych tamtejszych mieszkańców; w ten sam sposób pozbywają się odpadów państwa europejskie, tyle że dzieje się to nielegalnie;
- badania przeprowadzone w Szkocji wykazały zwiększoną ilość zachorowań na raka i przypadków przedwczesnej śmierci wśród pracowników jednej z firm produkujących półprzewodniki do komputerów;
- zgodnie z raportem organizacji CAFOD w krajach takich jak Tajwan nagminnie łamane są prawa pracowników wytwarzających sprzęt elektroniczny; stawki oferowane pracownikom są znacznie poniżej legalnego minimum, pracownicy zmuszani są także do pracy po godzinach...

Fragment publikacji „Kupuj odpowiedzialnie! Twoje pieniądze kształtują świat. Poradnik dla uczniów szkół ponadpodstawowych” autorstwa Marii Humy i Małgorzaty Krzystkiewicz, wydanej przez Związek Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć.

GRUPA 4

Kupuj odpowiedzialnie: PALIWO

Tankując benzynę, niewiele myślimy o jej pochodzeniu. Tymczasem sposób jej pozyskania mógł spowodować zagładę całych ekosystemów, śmierć ludzi, zanieczyszczenie środowiska spowodowane katastrofami tankowców. Oglądając brudne od ropy naftowej wybrzeże Francji czy Hiszpanii, nie łączymy tego z naszą wizytą na stacji benzynowej, a jednak...

Reklamy głoszą: samochód czyni cię szczęśliwym i wolnym, zawiezie cię pustą drogą na łono natury. Niestety rzeczywistość znacznie odbiega od świata reklamy. Korzystając z samochodów, niszczymy nieświadomie naturę i przyczyniamy się do nieszczęścia innych ludzi. Czy jesteśmy na to skazani, czy też mamy jakiś wybór?

Czy wiesz, że:

- wydobywanie ropy naftowej powoduje zanieczyszczenia gruntu, wód i powietrza;
- instalacje wiertnicze wymagają karczowania wielkich połaci lasów, zajmują ogromne obszary pustyni i ziemi, co pociąga za sobą konieczność przesiedlania ludzi, a często odbywa się to wbrew ich woli;
- koncerny paliwowe Shell i Chevron, prowadzące działalność m.in. w Nigerii, są oskarżane przez międzynarodowe organizacje (np. Greenpeace) o ogromne zniszczenia środowiska oraz tragedię żyjącego tam plemienia Ogoni; protesty ludności zostały tam brutalnie stłumione; szczególnie oporni zostali skazani na karę śmierci; ponad 2000 przedstawicieli lokalnych plemion zginęło w potyczkach z armią broniącą interesów koncernów paliwowych; podobne oskarżenia, ale dotyczące innych terenów, padają również pod adresem koncernów Exxonmobil, Total, Esso i BP;
- koncerny paliwowe tworzą wielkie grupy nacisku na rządy państw, prowadząc antyekologiczny lobbying; było to jednym z powodów niepodpisania przez rząd USA protokołu z Kioto, ograniczającego emisję gazów cieplarnianych;
- liczba śmiertelnych ofiar spalin samochodowych przekracza liczbę ofiar wypadków; we Włoszech stwierdzono, że spaliny samochodowe są przyczyną co najmniej 4,7% wszystkich zgonów ludzi powyżej 30. roku życia i około 30% chorób układu oddechowego u dzieci do 15. roku życia...

Fragment publikacji „Kupuj odpowiedzialnie! Twoje pieniądze kształtują świat. Poradnik dla uczniów szkół ponadpodstawowych” autorstwa Marii Humy i Małgorzaty Krzystkiewicz, wydanej przez Związek Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć.

GRUPA 5

Kupuj odpowiedzialnie: NAPOJE

Uwielbiamy napoje gazowane. Ich reklamy przekonują nas, że zaspokajając nimi pragnienie staniemy się bardziej wolni, atrakcyjni czy powabni. Obiecują smak tropikalnego raj, przyływ fantazji i doskonałe samopoczucie już po dwóch łykach. Tymczasem, pijąc kolorowe napoje w butelkach i puszkach, w jednej szklance spożywamy przeciętnie 15 łyżeczek cukru, zmieszanych z wodą, różnymi kwasami, kofeiną i sztucznymi domieszkami chemicznymi.

Czy wiesz, że:

- jedna butelka napoju gazowanego zaspokaja połowę dziennego zapotrzebowania energetycznego człowieka; nadmiar cukru prowadzi do chorób zębów i innych problemów zdrowotnych;
- kwasy zawarte w napojach chłodzących (obecne również w wersji light – bez cukru) podobnie jak cukier są przyczyną próchnicy i uszkodzeń szkliwa zębów;
- nie tylko cukier i kwasy zawarte w napojach szkodzą zdrowiu; obecna np. w coca-coli kofeina powoduje nadpobudliwość oraz bezsenność;
- badania wykazały, że sztuczne dodatki, takie jak konserwanty, aromaty czy barwniki są źródłem wielu chorób (np. kamicy nerkowej);
- według statystyk ekonomicznych, blisko 80% koncentratu pomarańczowego produkują wielkie koncerny, posiadające własne plantacje w Ameryce Południowej – są one często krytykowane przez międzynarodowe organizacje ekologiczne za łamanie praw pracowniczych i obchodzenie przepisów ochrony środowiska;
- według raportów Human Rights Watch na plantacjach bananów w Hondurasie masowo wykorzystywana jest praca dzieci – dziesięcio- i dwunastoletki zmuszane są do pracy ponad siły, nierzadko po kilkanaście godzin na dobę;
- napoje gazowane są najczęściej dostępne w opakowaniach aluminiowych, plastikowych lub kartonach wielowarstwowych – większość tych opakowań nie jest przetwarzana;
- wyprodukowanie 1 tony aluminium pochłania tyle energii, ile zużywa w ciągu roku 20 rodzin i jest źródłem toksycznych emisji i odpadów, a jego recykling także nie jest obojętny dla środowiska; produkcja szkła wymaga 15 razy mniej energii!
- koncerny takie jak np. Nestle, Coca-Cola, Pepsi w niektórych krajach (np. w Stanach Zjednoczonych) do produkcji swoich napojów wykorzystują wodę z naturalnych zbiorników lub wodociągów miejskich, roszcząc sobie do niej prawo i sprzedają ją z zyskiem, nie rekompensując tego mieszkańcom tych regionów i przyczyniając się do kurczenia się zasobów wody, obniżania się poziomu wód lokalnych, spadku populacji ryb oraz coraz częstszych suszy...

Fragment publikacji „Kupuj odpowiedzialnie! Twoje pieniądze kształtują świat. Poradnik dla uczniów szkół ponadpodstawowych” autorstwa Marii Humy i Małgorzaty Krzystkiewicz, wydanej przez Związek Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć.

GRUPA 6

Kupuj odpowiedzialnie: ZABAWKI

Reklamowane zabawki gwarantują dobrą rozrywkę, mile spędzony czas i rozwój dzieci. Mimo że kolorowe projekty często powstają w europejskich czy amerykańskich pracowniach, produkcja odbywa się w krajach azjatyckich. Pracownicy fabryk zabawek, często również dzieci, za głodową pensję pracują po kilkanaście godzin dziennie, także w nocy. Im zabawki na pewno nie będą kojarzyć się z dobrą zabawą.

Czy wiesz, że:

- siedemnastoletni robotnicy z chińskich fabryk zabawek, pracujący na 11-godzinnych zmianach, zarabiają kilkanaście dolarów miesięcznie;
- Chiny, będące największym potentatem produkcji zabawek, są krajem, gdzie na masową skalę wykorzystywana jest przymusowa praca więźniów obozów pracy, w tym więźniów politycznych; wielu zachodnich producentów lokuje w tym kraju swoje fabryki;
- częste wypadki w azjatyckich fabrykach zabawek są wynikiem fatalnych warunków pracy, bez zachowania standardów bezpieczeństwa i wymogów BHP; niskie wymogi ochrony pracowników stawiane przez prawo państw ubogich są chętnie wykorzystywane przez firmy zachodnie, które nie mogłyby liczyć na taką pobłażliwość we własnych krajach;
- PCV stosowane do produkcji niektórych zabawek jest toksyczne, zarówno podczas produkcji, jak i użytkowania; dodatki chemiczne stosowane w PCV mogą być wypłukiwane, gdy dziecko weźmie zabawkę do ust; a małe dzieci bardzo lubią gryźć swoje zabawki...

Fragment publikacji „Kupuj odpowiedzialnie! Twoje pieniądze kształtują świat. Poradnik dla uczniów szkół ponadpodstawowych” autorstwa Marii Humy i Małgorzaty Krzystkiewicz, wydanej przez Związek Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć.

Odpowiedzi do zadania

GRUPA 1 - UBRANIA

- Kupuj ubrania uszyte w Polsce.
- Unikaj kupowania ubrań wyprodukowanych w krajach znanych z brutalnego łamania praw człowieka (Birna, Indonezja, Chiny) – na etykiecie znajdziesz informację, gdzie zostały one wyprodukowane.
- Sprawdzaj (np. na stronie <http://www.ekonsument.pl/ubrania>), które firmy odzieżowe nie szanują praw pracowników, działają w sposób szkodliwy dla środowiska – unikaj kupowania ich ubrań, wspieraj działania organizacji dążących do poprawy procesu produkcji w tych firmach.
- Nie wyrzucaj swoich starych ubrań, puść je w obieg (np. wrzuć do pojemnika PCK).
- Zanim pozbędziesz się swojego ubrania, sprawdź czy nie da się go naprawić – może wystarczy zanieść je do krawcowej lub do szewca.
- Nie kupuj niepotrzebnie zbyt dużej ilości ubrań. Zainteresuj się ideą *capsule wardrobe*. W ten sposób zaoszczędzisz miejsce w szafie i swoje pieniądze.
- Stare ubrania możesz przerabiać i w ten sposób mieć oryginalną kreację, jakiej nie będzie nosić nikt inny.
- Ubrania, które nie nadają się już do noszenia, możesz oddać do schroniska dla zwierząt – są tam potrzebne, aby w zimie ocieplić nimi budy dla zwierząt.
- Ze starych podkoszulków możesz zrobić np. ładny dywanik lub wykorzystać je np. jako ściereczki do kurzu.
- Szanuj swoje ubrania, nie majsterkuj przy samochodzie i nie przesadzaj kwiatków w swoich najlepszych ciuchach.
- Stare ubrania wracają do mody! Sprawdź swoją szafę, być może niczego nowego nie musisz kupować.
- Ogromny wybór dobrej jakości ubrań znajdziesz w sklepach z odzieżą używaną.
- Wybieraj produkty z tkanin naturalnych: lnu, juty.
- Organizuj lub bierz udział w wymianach odzieży.
- Nie kupuj futer.

GRUPA 2 - KOSMETYKI

- Wybieraj kosmetyki produkowane z naturalnych surowców.
- Czytaj etykiety i unikaj produktów zawierających szkodliwe dla zdrowia i urody substancje, np. silikon, parabeny (lista takich substancji jest dostępna m.in. na stronie <http://www.luskiewnik.strefa.pl/acne/toksyny.htm>).
- Sprawdź na stronie <https://www.quechoisir.org/comparatif-ingredients-indesirables-n941/>, które firmy wypuściły na rynek produkty zawierające toksyczne substancje i unikaj ich nabywania.
- Kupuj kosmetyki nietestowane na zwierzętach.
- Kupuj w większych opakowaniach.
- Zainteresuj się kosmetykami, które możesz samodzielnie przygotować w domu – w internetowych drogeriach możesz bez problemu kupić potrzebne składniki oraz znaleźć dokładne instrukcje, jak przygotować samodzielnie np. krem.

PŁYNY DO MYCIA NACZYŃ I CHEMIA DOMOWA

- Stosuj proszki bezdetergentowe lub z detergentami rozkładającymi się w środowisku.
- Nie używaj preparatów do mycia naczyń i szorowania – aby dobrze umyć naczynia, najczęściej wystarczy czysta, ciepła woda. Do naczyń tłustych zamiast zgubnych dla środowiska produktów przemysłu chemicznego wybieraj płyny pochodzenia naturalnego.
- Kupuj zagęszczone koncentraty, które rozcieńcza się wodą lub stosuje w małych ilościach. Są one bardziej ekonomiczne w użyciu, a jednocześnie oszczędzają zasoby naturalne, m.in. poprzez bardziej efektywny transport i pakowanie.
- Zainteresuj się naturalnymi środkami czystości, np. octem, sodą oczyszczoną i kwaskiem cytrynowym, które nie szkodzą nam ani środowisku.
- Zainteresuj się ideą *zero waste* – jeśli możesz, kupuj produkty w opakowaniach z recyklingu, unikając niepotrzebnego ich mnożenia.

GRUPA 3 - KOMPUTERY

- Zanim kupisz nowy komputer, dokładnie przemyśl, czy naprawdę jest Ci on potrzebny. Może do zakupu skłoniła Cię tylko nowa moda, chęć zdobycia prestiżu lub „niewypadnięcia z obiegu”.
- Jeżeli nie planujesz wykonywania skomplikowanych operacji, zastanów się, czy nie warto kupić używanego sprzętu – będzie to mniej kosztowne, zarówno dla Ciebie jak i środowiska naturalnego.
- Jeśli jednak stajesz przed koniecznością kupienia nowego komputera, rozważ dokładnie jego markę. Jedną ze stron internetowych promujących odpowiedzialną konsumpcję (www.ethiscore.org) wymienia marki, które osiągnęły najlepsze wyniki w 2005 roku: Evesham PC, MESH Computers, Viglen PCs, Time oraz Tiny PCs. Wśród marek, których odpowiedzialny konsument powinien unikać, znalazły się Toshiba, Apple i Sony.
- Kupuj energooszczędny sprzęt opatrywany odpowiednimi oznaczeniami, takimi jak amerykańska Energy Star, unijna Margerytka, niemiecki Błękitny Anioł czy szwedzkie TCO.
- Nie pozbywaj się swojego starego sprzętu. Oddaj go koledze, do szkoły lub potrzebującym.
- Jeśli jednak nie masz komu go oddać lub sprzęt nie nadaje się już do użytku, poddaj go recyklingowi. Pamiętaj, że zgodnie z ustawą o zużytych sprzęcie elektrycznym i elektronicznym, gdy kupujesz nowy produkt elektryczny lub elektroniczny, sprzedawca ma obowiązek nieodpłatnie przyjąć od Ciebie stary, a następnie poddać go procesom przetwarzania, odzysku lub unieszkodliwiania.

GRUPA 4 - PALIWO

- Wybieraj rower lub komunikację zbiorową (autobus, pociąg).
- Staraj się kupować produkty wytwarzane jak najbliżej Twojego miejsca zamieszkania – dzięki temu ich transport będzie krótszy, co m.in. zmniejszy ilość zużytego paliwa.
- Zamiast jeździć samochodem – spaceruj. To zdrowe!
- Rozważ możliwość wspólnego podróżowania do szkoły/pracy z przyjaciółmi – nie będą oni musieli używać własnych samochodów, a Tobie podróż minie w miłej atmosferze.
- Tankuj benzynę bezołowiową.

GRUPA 5 - NAPOJE

- Przed zakupem napoju najlepiej sprawdź jego skład na etykiecie. Wiele firm reklamuje swoje produkty jako zdrowe i naturalne, ale często są to mrożone koncentraty rozcieńczone wodą.
- Kupuj soki i napoje z krajowych owoców – w ten sposób oszczędzasz paliwo i redukujesz zanieczyszczenia, a także dajesz miejsca pracy.
- Świeży sok zrobiony w domu nie zawiera konserwantów czy kwasu fosforowego i jest zdecydowanie smaczniejszy i zdrowszy niż sklepowy odpowiednik. Nie był też koncentrowany, zamrożony, pasteryzowany ani transportowany przez pół świata.
- Unikaj napojów w plastikowych butelkach, aluminiowych puszkach i kartonach.
- Wybieraj napoje w butelkach szklanych, najlepiej wielokrotnego użytku. Butelka zwrotna to najbardziej ekologiczny i ekonomiczny rodzaj opakowania. Jedna butelka jest używana przeciętnie 20 razy, a wydane na nią pieniądze możesz otrzymać z powrotem.
- Pij wodę z wodociągów miejskich – jest zdrowa, tańsza niż butelkowana i nie przyczynia się do powstawania nowych odpadów.
- Zainwestuj w butelki z wymiennymi filtrami wielokrotnego użytku, które możesz mieć zawsze przy sobie.

GRUPA 6 - ZABAWKI

- Kupuj zabawki wykonane w Polsce.
- Unikaj kupowania zabawek wyprodukowanych w krajach znanych z brutalnego łamania praw człowieka.
- Kupując zabawkę, zwróć uwagę z czego jest wykonana – unikaj PCV. Na rynku jest wiele ładnych i kształtujących rozwój dziecka zabawek drewnianych.
- Wybieraj zabawki trwałe, które będą długo służyć dziecku. Gdy zabawka już się dziecku znudzi lub gdy dziecko z niej wyrośnie, oddaj ją znajomym lub przekazaj do domu dziecka – niech dalej cieszy innych.
- Niektóre zabawki można wykonać samodzielnie – korzyść będzie wielokrotna: zaoszczędzisz pieniądze, wykorzystasz ponownie zużyte materiały (tkaniny, karton etc.) i spędzisz czas z dzieckiem, dając mu tym wielką radość oraz pobudzając jego kreatywność.

Wykorzystano fragment publikacji „Kupuj odpowiedzialnie! Twoje pieniądze kształtują świat. Poradnik dla uczniów szkół ponadpodstawowych” autorstwa Marii Humy i Małgorzaty Krzystkiewicz, wydanej przez Związek Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć.

Inspiracje i materiały dodatkowe:

[Nadprodukcja. Terror konsumpcji](#) (2003) reż. Erik Gandini, Johan Söderberg

